

Bijlage 11

Pestprotocol van De Josephschool

Pesten en agressie op school: wat is het en hoe gaan wij er mee om?

1. Pesten wat is het?

Er bestaat een verschil tussen plagen, pesten en ruzie maken.

Het gaat om plagen wanneer beide partijen even sterk zijn, er kan niet echt gesproken worden van een slachtoffer en een dader. Kinderen die elkaar plagen vinden elkaar vaak wel aardig. De plager wil de ander geen pijn of verdriet doen.

Pesten is gedrag waarbij iemand opzettelijk (met regelmaat) vervelend wordt behandeld. Een leerling of een groep leerlingen brengt systematisch (psychisch, fysiek of seksueel) geweld toe aan een andere leerling of groep leerlingen, die niet meer in staat is zichzelf te verdedigen.

Een ruzie is een conflict tussen leerlingen over een bepaalde zaak/onderwerp.

Ruzie maken is geen pesten, toch kan een niet goed opgeloste ruzie soms wel tot pesten leiden. Als een ruzie goed is opgelost kunnen de ruziemakers weer goed door één deur.

Als school richten wij ons op pestgedrag dat op school, bij het van en naar huis gaan en voor en na schooltijd afspeelt en dat zijn weerslag heeft op het functioneren van de kinderen.

Pesten komt helaas op iedere school voor, ook bij ons. Het is een probleem dat wij onder ogen zien en op onze school serieus aan willen pakken. Daar zijn wel enkele voorwaarden aan verbonden:

1.1. Voorwaarden

- Pesten moet als een probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: leerlingen (gepeste kinderen, pesters, de olievlek (meelopers) en de zwijgende groep), leerkrachten en de ouders/verzorgers (hierna genoemd: ouders).

- De school moet proberen pestproblemen te voorkomen. Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, moet het onderwerp pesten met de kinderen bespreekbaar worden gemaakt, waarna met hen regels worden vastgesteld. Ook hebben wij op school kanjertraining. Tijdens deze training leren kinderen o.a. om met pestgedrag om te gaan.
- Als pesten optreedt, moeten leerkrachten en ouders (in samenwerking met elkaar) dat kunnen signaleren en duidelijk stelling nemen. De school moet beschikken over een directe aanpak.
- Wanneer het probleem niet op de juiste wijze wordt aangepakt of de aanpak niet het gewenste resultaat oplevert, dan is het nodig een contactpersoon in te schakelen. De contactpersoon kan het probleem onderzoeken, deskundigen raadplegen en het bevoegd gezag adviseren.
- Iedere school heeft contactpersonen aangesteld. Op de Josephschool zijn dat de volgende leerkrachten: Kitty Nijssen, Maaïke Uittenbogaard, Yolanda Bonthond en Dennis Veugelers. Ook Jenske Vermeulen, de Intern Leerling Begeleider kan als contactpersoon worden benaderd. Zij zijn via het algemene telefoonnummer van de school te bereiken (071-5132263) of via email: knijssen@josephschool.nl, muittenbogaard@josephschool.nl, ybonthondt@josephschool.nl en jvermeulen@josephschool.nl.

2. De leerlingen in beeld

Op school vinden wij het belangrijk te weten wat er onder de leerlingen leeft. Dit doen we door met ze in gesprek te blijven, door ze te observeren, door ze de ruimte te geven hun mening te ventileren en door ze systematisch te volgen in hun sociaal emotionele ontwikkeling. Dit doen we o.a. op de hieronder beschreven manieren.

Wij volgen de leerlingen in hun sociaal emotionele ontwikkeling door ze regelmatig (2x per jaar) te bespreken met de Intern begeleider van de school.

Daarnaast vullen we tenminste tweemaal per jaar het sociaal emotionele leerlingvolgsysteem in (Ontwikkelingsvolg Model voor de groepen ½ en KIJK voor de groepen 3 t/m 8). Vanaf groep 5 vullen de leerlingen ook zelf KIJK in.

Vanaf groep 3 vullen kinderen tweemaal per jaar een sociogram in. Een sociogram maakt de sociale relaties en verbindingen die in een groep zichtbaar.

Het laat zien:

- Wie in het middelpunt van het sociale gebeuren staat, wie minder en wie er helemaal buiten staat.
- Wie met wie graag speelt en/of werkt.

Met sociogram in de hand kan een leerkracht in gesprek gaan met een individuele leerling of met de groep. Daarnaast kan het sociogram gebruikt worden om kinderen te begeleiden in het samenspelen en samenwerken.

Vanaf groep 4 wordt tweemaal per jaar de enquête veiligheid ingevuld. De leerlingen kunnen daarbij aangeven op welke momenten en met welke personen ze zich veilig of onveilig voelen. In de groepen 1 t/m 3 vindt tweemaal per jaar een kringgesprek plaats rondom het thema veiligheid.

Daarnaast heeft, vanaf groep 4, elke groep een zogeheten “Ik wil wat kwijt” bus. De leerling kan een probleem dat hij/zij moeilijk vindt te bespreken op een briefje schrijven. Dit briefje kan de leerling in de “Ik wil wat kwijt” bus stoppen. Desgewenst kan de leerkracht in gesprek gaan met de leerling naar aanleiding van het berichtje.

3. Hoe gaan wij met elkaar om op de Josephschool?

Leerlingen, leerkrachten, directie en ouders zorgen met elkaar voor een goed pedagogisch klimaat. Dit doen we door met elkaar af te spreken hoe we met elkaar willen omgaan (schoolregels en kanjerregels) en door kinderen sociaal vaardig en sociaal weerbaar te maken in de omgang met elkaar (kanjertraining, stop-houd-op-methode).

Het voorbeeld van de leerkrachten en thuis van de ouders is van groot belang. Er zal minder gepest worden in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met geweld worden opgelost maar worden uitgesproken. Agressief gedrag van leerkrachten, ouders en de leerlingen wordt niet geaccepteerd. Alle betrokkenen horen duidelijk stelling te nemen tegen dergelijke gedragingen.

3.1 Schoolregels

We hebben schoolregels die regelmatig in groepen worden besproken en gedurende het schooljaar kunnen er groepsregels vastgesteld.

De basisregels zijn:

- Iedereen is anders en we horen er allemaal bij.
- Wij gaan veilig, rustig en gezellig met elkaar – kinderen, leerkrachten en ouders – om.
- We zorgen goed voor de klas, de school en onze materialen

3.2 De kanjerregels

Binnen de school hanteren wij – naast de basisschoolregels - de regels die horen bij de kanjertraining:

1. We vertrouwen elkaar.
2. We helpen elkaar.
3. We lachen elkaar niet uit.
4. Je speelt niet de baas.
5. Niemand doet zielig.

3.3 Kanjertraining

Op school werken we met de kanjertraining. Ruim 80% van onze leerkrachten is hiervoor gecertificeerd. Vanaf groep ½ worden gedurende het schooljaar kanjerlessen gegeven. Deze worden in de daarop volgende groepen herhaald en uitgebreid.

3.4 Stop-houd-op-methode

Een methode om kinderen sociaal weerbaar te maken en om pesten te stoppen of binnen de perken te houden is de "stop-houd-op-methode". Op de Josephschool wordt deze methode in alle groepen gebruikt.

Bij het oplossen van conflicten gaan we uit van de "win-win" oplossingen. Deze vorm van werken geeft aan dat we allemaal verschillend (mogen) zijn. Ruzie en onenigheid horen erbij en geven kinderen de mogelijkheid om zich verder te ontwikkelen. Dit betekent dat wij de kinderen de kans geven zelf hun conflicten op te lossen. De leerkracht neemt een neutrale, leidende positie in. De oplossing van het conflict moet in redelijke mate tegemoet komen aan de wensen van alle betrokkenen. Als de oplossing voor beiden goed is spreken we van een "win-win"-situatie. We kunnen hierbij ook gebruik maken van contracten die we met de kinderen sluiten. De leerlingen geven hierbij zelf aan wat het probleem is, waarom

ze bepaald gedrag vertonen, wat ze gaan doen om het op te lossen en welke beloning/sanctie volgt wanneer ze zich wel/niet aan de afspraak houden. Een groot voordeel van deze aanpak is dat de kinderen eigenaar van hun probleem zijn én blijven.

3.5 Rollenspellen en verhalen

Onderwerpen als veiligheid, omgaan met elkaar, omgaan met verschillen, rollen in een groep, aanpak van ruzies, etc. komen regelmatig in de kring aan de orde. Er wordt gebruik gemaakt van verschillende (samen)werkvormen als kringgesprekken, het voorlezen of vertellen van (Bijbelse) verhalen, rollenspellen en andere spelvormen.

4. Hoe gaan we met pesten om op de Josephschool?

Ondanks alle afspraken en training, komt pesten ook voor bij ons op school. Het is belangrijk dat de leerlingen, ouders en leerkrachten weten dat we er samen hard aan werken om het pesten tegen te gaan. Niet alle kinderen zijn hetzelfde en ook niet alle pestgevallen zijn hetzelfde. Daarom hebben we verschillende manieren om om te gaan met pestgedrag. Per situatie wordt bekeken en met de betrokkenen besproken wat de beste oplossing is.

4.1 Uitgangspunten

1. Een belangrijke stelregel is dat het inschakelen van de leerkracht niet wordt gezien als klikken. Vanaf de kleutergroep brengen we de kinderen dit al bij: "je mag niet klikken, maar ... als je wordt gepest of als je ruzie hebt met een ander en je komt er zelf niet uit, dan mag je hulp aan de leerkracht vragen". Dit is geen klikken, maar hulp vragen.
2. De tweede afspraak is dat een medeleerlingen ook de verantwoordelijkheid heeft om pesten of agressief gedrag (bij de leerkracht) aan te kaarten. Alle leerlingen zijn immers verantwoordelijk voor een goede sfeer in de groep.
3. De derde afspraak is: "Samenwerken zonder bemoeienissen". School en ouders hebben baat bij een goede samenwerking en communicatie. Ook ouders hebben de verantwoordelijkheid om een pestprobleem bij de

leerkracht aan te kaarten. Dit neemt niet weg dat iedereen moet waken over zijn/haar eigen grenzen: het is bijvoorbeeld niet de bedoeling dat ouders naar school komen om eigenhandig een probleem voor hun kind op te komen lossen!

Bij problemen van pesten of agressie nemen de leerkrachten en directie hun verantwoordelijkheid en gaan in overleg met de ouders en de leerlingen. De inbreng van de ouders blijft, bij voorkeur, beperkt tot het aanreiken van informatie, tot het geven van suggesties en tot het ondersteunen van de aanpak van de school.

Wanneer het pesten toch tot problemen leidt gaan we afspraken maken over hoe we de problemen willen oplossen. Dit doen we met in eerste instantie met behulp van de stappen uit de stop-houd-op-methode.

4.2 Stappenplan "stop-houd-op-methode"

Bij het oplossen van problemen hanteren we de 3-Staps Aanpak: Wanneer de leerlingen ruzie met elkaar hebben en/of elkaar pesten: Stap 1

De leerlingen proberen er eerst zelf (en samen) uit te komen door "stop-houd-op" of "ik vind dit niet leuk" te zeggen. Op het moment dat een van de leerlingen er niet uit komt kan hij/zij er voor kiezen het probleem te negeren. Helpt dit niet of lukt dit niet, dan wordt het probleem aan de meester of juf voorgelegd of wordt andere hulp ingeroepen. De leerkracht gaat hier gelijk op in of maakt een afspraak met de leerlingen om er later op terug te komen (bijv. na schooltijd). Stap 2

De leerkracht brengt de partijen bij elkaar voor een verhelderend gesprek en probeert samen met hen de ruzie of pesterijen op te lossen ("win-win methode") en (nieuwe) afspraken te maken.

Stap 3

Bij herhaling van pesterijen/ruzies tussen wordt er naar andere oplossingen gezocht, waaronder mediation, helpgroep-methode, taakspel en oplossingsgericht werken. Wanneer het pesten nog niet ophoudt, kan besloten worden externe hulp in te schakelen. Dit gebeurt te allen tijde in overleg met de ouders en de betreffende leerlingen.

4.3 Mediation

Mediation is een manier om conflicten op te lossen tussen leerlingen onderling. Hierbij zijn de leerlingen daadwerkelijk betrokken. Vaak gaat het om een conflict dat al een langere tijd bestaat en waarbij de betrokken leerlingen het probleem graag willen oplossen maar niet zelf in staat zijn het probleem op te lossen. Op dat moment kan een mediator gevraagd worden te helpen bij het oplossen van het probleem.

De mediators op onze school is een aantal leerlingen uit de bovenbouw. Deze leerlingmediators hebben daarvoor een opleiding gevolgd. De leerlingmediators worden opgeleid door een aantal leerkrachten. Deze leerkrachten zijn hiertoe opgeleid, de mediationcoördinatoren.

Het mediationtraject:

1. Twee leerlingen (of meer leerlingen) hebben gedurende een langere tijd ruzie (een 'slepend' conflict).
2. Beide partijen willen de ruzie oplossen.
3. De groepsleerkracht bespreekt de 'case' met een van de mediationcoördinatoren.
4. Een mediationcoördinator kiest twee leerlingmediators die met de leerlingen en het probleem aan de slag gaan.
5. Er wordt een afspraak gemaakt (onder schooltijd en in een ongestoorde ruimte).
6. De leerlingmediators mogen een gesprek altijd beëindigen als de regels worden overtreden.
7. De afspraken worden vastgelegd op een daarvoor bestemd formulier.
8. De leerlingmediators kunnen het traject nabespreken met een mediationcoördinator.
9. De groepsleerkracht krijgt relevante informatie dus geen informatie die valt onder de geheimhouding.
10. Nazorg: er wordt een vervolgspraak gemaakt.

4.4 Helpgroep-methode (Sue Young)

Kort gezegd is de helpgroep-methode is een oplossingsgerichte strategie voor het oplossen van klachten over pesten, waarbij de gepeste, de pester en de directe kinderen er om heen een belangrijke bijdrage leveren aan het oplossen van het probleem.

Week 1

Het kind dat van streek is wordt geïnterviewd. In het interview wordt het volgende besproken:

- Met wie hij/zij het lastig vindt om mee om te gaan (wie is de pester?).
- Welke andere kinderen in de buurt zijn als hij/zij het moeilijk heeft (de olievlek).

- Wie zijn/haar vriend/vrienden zijn.
- Er wordt niet gevraagd naar informatie over wat er precies gebeurt of gebeurd is.
- Het kind wordt gerustgesteld. Hij/zij gaat geholpen worden door de groep kinderen die hij/zij zelf genoemd heeft.
- Het kind wordt gevraagd om op te letten op alles wat beter gaat zodat hij/zij erover kan vertellen wanneer je (na een week) een tweede gesprek hebt.

Een steungroep van idealiter 5 tot 8 kinderen wordt gevormd uit de genoemde namen. Deze groep bestaat uit (beoogde) vrienden en kinderen uit de zogenoemde olievlek (kinderen die meedoen/meelopen met de pester) en de pester zelf. Met deze groep wordt apart gesproken en aan hen wordt eenvoudigweg gevraagd om te helpen, met als doel het kind om wie het gaat gelukkiger te maken op school. Er wordt geen verklaring gegeven over de reden waarom het kind wellicht niet gelukkig is. Het is belangrijk dat degene die het gesprek leidt het woord 'pesten' niet gebruikt en probeert om welk oordeel dan ook te vermijden. Aan de kinderen wordt gevraagd om ideeën te bedenken die zij zouden kunnen proberen. Er wordt een afspraak gemaakt voor een week later, dan wordt besproken wat ze hebben kunnen doen.

Week 2

In het vervolgesprek wordt aan het kind waar het over gaat gevraagd welke dingen beter gaan en het kind wordt geprezen voor hoe het de situatie heeft weten te hanteren. In het gesprek met de steungroep, dat daarna plaatsvindt, wordt aan de kinderen gevraagd hoe zij vinden dat het gaat en ieder kind krijgt de gelegenheid om te vertellen wat hij/zij heeft kunnen doen. Ze worden allemaal individueel bedankt voor hun hulp en dan gefeliciteerd met het groepssucces. Het is belangrijk dat het proces, een proces van de groep blijft.

Het is niet de bedoeling dat de leerkracht (of iemand anders) intervenueert. De kinderen zijn eigenaar van het probleem en de op handen zijnde oplossing.

Week 3 - 6

Een week later kan nog een vervolgesprek worden gepland. Soms is het nodig om meer dan één gesprek te voeren om ervoor te zorgen dat iedere vorm van plagen of pesten volledig stopt. Maar zelden is het nodig om vijf gesprekken te voeren. Het criterium om de groep te beëindigen is dat iedereen het erover eens is dat het kind nu gelukkig is op school: het kind zelf, de leden van de steungroep, de leerkrachten en de ouders.

5. Verbeteren van sfeer in de groep

Soms heerst er een slechte sfeer in de groep en is er niet precies de vinger op te leggen waardoor het komt. “Het Taakspel” en “Oplossingsgericht werken” helpen bij het veranderen van gedrag en het verbeteren van de sfeer in de groep.

5.1 Taakspel

Doelen

Het doel van Taakspel is dat onrustig en storend gedrag afneemt. Hierdoor kunnen de leerlingen en de leerkracht efficiënter en taakgerichter werken. De leerkracht geeft tijdens het spelen van Taakspel complimenten en negeert ongewenst gedrag. Er ontstaat meer structuur in de klas: de nadruk ligt op het gewenste gedrag en de leerlingen zijn verantwoordelijk voor hun eigen gedrag.

Hoe wordt Taakspel gespeeld?

Leerlingen spelen Taakspel in teams tijdens de reguliere lessen of activiteiten. De leerkracht en de leerlingen bespreken welke klassenregels er tijdens Taakspel gelden. De teams krijgen vooraf punten. Wanneer ze na het spelen van het Taakspel voldoende punten overhouden, komen ze in aanmerking voor de - vooraf besproken -beloning. De leerlingen stimuleren elkaar om zich aan de regels te houden.

5.2 Oplossingsgericht werken

Kinderen worden zich bewust van hun eigen gedrag en hun rol in de groep. Kinderen stellen zichzelf haalbare doelen om hun gedrag te verbeteren.

Bij oplossingsgericht gaat het erom dat leerlingen leren denken in oplossingen in plaats van in problemen. De leerkracht helpt de leerlingen bij het vinden van oplossingen voor hun problemen.

5.3 Externe hulp

Wanneer alle bovenstaande maatregelen niet (voldoende) helpen kan er – in overleg met de ouders, leerling, intern begeleider en leerkracht – besloten worden externe hulp in te schakelen.

6. Zorg en nazorg

6.1 Begeleiding van de gepeste leerling

- Medeleven tonen en luisteren en vragen: hoe en door wie wordt er gepest.
- Nagaan hoe de leerling zelf reageert, wat doet hij/zij voor, tijdens en na het pesten.
- Huilen of heel boos worden is juist vaak een reactie die een pester wil uitlokken. Geprobeerd wordt de gepeste leerling in te laten zien dat je op een ander manier kunt reageren (kanjertraining).
- Zoeken en oefenen van een andere reactie, bijvoorbeeld je niet afzonderen (kanjertraining).
- De gepeste leerling in laten zien waarom een kind pest.
- Nagaan welke oplossing de leerling zelf wil.
- Sterke kanten van de leerling benadrukken.
- Belonen als de leerling zich anders durft/leert op te stellen.
- Praten met de ouders van de gepeste leerling.
- De leerling niet over-beschermen; hiermee wordt de leerling juist in een uitzonderingspositie geplaatst waardoor het pesten zelfs kan toenemen.
- In overleg met de Intern Begeleider (externe) hulp inschakelen: sociale vaardigheidstrainingen, jeugdgezondheidszorg, huisarts, schoolbegeleidingsdienst, schoolmaatschappelijk werk.

6.2 Begeleiding van de pester

- Praten, zoeken naar de reden van het ruzie maken/pesten.
- Laten inzien wat het effect van zijn/haar gedrag is voor de gepeste.
- Excuses aan laten bieden.
- Afspraken maken waarbij de pester aangeeft hoe hij/zij het gedrag wil veranderen.
- In laten zien welke sterke (leuke) kanten de gepeste heeft.
- Straffen als de pester pest. Belonen als de pester zich aan de regels houdt.

- De leerling leren niet meteen kwaad te reageren, leren beheersen, de "stop-eerst-nadenken-houding" of een andere manier van gedrag aanleren.

- Contact tussen ouders en de school; elkaar informeren en overleggen. Inleven in het kind; wat is de oorzaak van het pesten? (bijv. problematische thuissituatie, buiten gesloten voelen, jaloezie, verveling, de baas willen zijn (macht), voortdurende competitie aangaan, in een niet passende rol worden gedrukt)

- In overleg met de Intern Begeleider hulp inschakelen; sociale vaardigheidstrainingen, Jeugdgezondheidszorg, huisarts, schoolbegeleidingsdienst, schoolmaatschappelijk werk.

6.3 Begeleiding van de andere kinderen van de groep

- De kinderen middels gesprekken bewust maken van de invloed die ze (kunnen) hebben ten aanzien van het voortbestaan of het stoppen van het pestgedrag (meelopers/zwijgers gedrag laten zien).
- De kinderen stimuleren om voor zichzelf op te komen.
- De kinderen stimuleren om voor een ander op te komen.
- De sterke kanten van de gepeste leerling benadrukken.
- Samen spelen en samen werken met het gepeste kind stimuleren door bijvoorbeeld voor de pauze een buiten speelplan te maken (wie speelt met wie, wat en waar)

- De kinderen aanspreken op hun verantwoordelijkheid voor het behoud van een goede sfeer in de groep.
- Herhalen van de school-, kanjer- en groepsregels.
- Benadrukken dat kinderen verschillend mogen zijn.

Tot slot

Met dit pestprotocol willen alle betrokkenen van de Josephschool laten zien dat:

- Alle kinderen zich in hun basisschoolperiode veilig voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen.
- We door regels en afspraken zichtbaar te maken, het mogelijk maken dat kinderen en volwassenen, als er zich ongewenste situaties voor doen, elkaar aan kunnen spreken op deze regels en afspraken.
- We door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen, we alle kinderen in de gelegenheid stellen om met veel plezier naar school te gaan!

- Dit protocol wordt onderschreven door leerkrachten, vertegenwoordigers van de ouders uit de medezeggenschapsraad en de directie.

Het gehele pestprotocol is vertaald naar een mindmap. Deze mindmap is te vinden in de bijlage van dit protocol.